

Ilska och frustration utbredd hos befolkningen

Gapet mellan fattiga och rika växer i Afghanistan. Av de mångmiljardanslag till bistånd och återuppbyggnad av Afghanistan har befolkningen bara fått se en liten del av vad de förväntade sig. I södra Afghanistan är kritiken mot biståndet mest befogad. Även innan det blev för farligt att bedriva bistånd och återuppbyggnad i regionen gick endast en liten andel dit.

TEXT & BILD: BÖRJE ALMQVIST

Köerna utanför Irans och Pakistans konsulat och ambassader är långa. Precis som under talibantiden vill folk åka utomlands och tjäna pengar så att de kan försörja sina familjer. Samtidigt växer frustrationen och misstron

Paul Barker utanför Cares sönderbombade kontor i Kabul.

mot både biståndsorganisationerna och regeringen, som anklagas för att bara sko sig själva. Korruptionen inom statsförvaltningen är utbredd. För den vanlige medborgaren är det svårt, troligtvis omöjligt, att få någon form av samhällstjänst utförd utan att betala mutor. I Kabul breder de fattiga stadsdelarna ut sig samtidigt som de rika – regeringsfolk, affärsmän och kommandanter – bygger vräkiga lyxvillor, bland annat i stadsdelen Sherpur där det förut bodde fattigt folk som kördes bort och fick sina hem jämnade med marken av bulldozers.

I fattigdomens Kabul skjuter det upp lyxhotell, som Kabul Serena där de billigaste rummen kostar 250 dollar natten, och shoppingcenter med diskmaskiner och frysar för dem som har råd att hålla sig med ström via generatorer dygnet runt. Samtidigt saknar en stor del av stadens befolkning elektricitet. Daglönearbetarna tjänar cirka 15 kronor om dagen de dagar de får arbete.

Den iögonfallande rikedomerna är något nytt i Afghanistan. Traditionellt har det ansetts vara fult att exponera rikedom. Det var ingen dygd i sig att vara rik. De välbärgade i byarna var skyldiga att dela med sig till de behövande. Det var en religiös och social plikt. Om man inte levde upp till detta var det en skam för hela familjen.

– Kabul är en krutdurk med det höga antalet arbetslösa återvändande flyktingar från Iran och Pakistan. I den här situationen kan händelser som koranskändningarna på Guantánamo och andra respektlösa handlingar mot religionen och kulturen lätt leda till incidenter med folk som är emot president Karzai, regeringen och biståndsorganisationerna, eller vem som helst som är emot det nya som kommit in i det afghanska samhället och som de själva inte har några fördelar av, säger

Paul Barker, chef för Care International i Afghanistan.

Care Internationals kontor var ett av flera biståndskontor i Kabul som brändes ned i slutet av maj i år.

– Många människor saknar till exempel el, rent vatten och bra bostad och lever i fattigdom. Det nya de ser ogillas av många. Tv-program som uppfattas som oislamiska eller oafghanska, liksom alkoholförsäljning. Mycket av det folk ser bland utlänningarna och regeringen är sådant de är emot, säger Barker.

Han anser att det är viktigt att tänka på vad man gör och hur man betar sig som utlänning även i Kabul.

– Vi måste hålla en lägre profil och de privata säkerhetsföretagen måste ut ur Kabul. Vägspärrarna, som utländska organisationer och ambassader satt upp, måste tas bort, alkohol bör inte serveras öppet på restauranger. Dessutom måste vi lära oss att bete oss i trafiken, anser han.

Fattigdomsbekämpning

Aziz Rafiee, chef för Afghan Civil Societies Forum, en paraplyorganisation för ett stort antal afghanska och utländska organisationer i Afghanistan (bland annat SAK) ser fattigdomen som ett allvarligt säkerhetsproblem.

– Fattigdomsbekämpning är en förutsättning för säkerhet. Biståndsorganisationerna utför för lite utvecklingsarbete och för mycket nödhjälpsarbete som inte bygger för framtiden. Effekten är att folk hör talas om stora summor utlovade för återuppbyggnad men ser mycket lite av det när det mesta går till nödhjälpsarbete. Om mer pengar användes till utveckling som folket verkligen ser så skulle det vara en större acceptans för biståndsorganisationerna, menar han.

Aziz Rafiee anser inte att det enbart är biståndsorganisationerna

Daglönarbetare i Share Nau i Kabul sitter och väntar på arbete. Ett dagsverke ger omkring 15 kronor.

som bör ändra arbetssätt.

Arbetslösheten är hög och det måste skapas arbetstillfällen. Regeringen uppskattar att 33 procent av arbetsstyrkan, de flesta återvändande flyktingar, är arbetslös. En siffra som tyvärr verkar stiga.

– Det saknas engagemang från det privata näringslivet. Det beror bland annat på statlig korruption, byråkrati, brist på infrastruktur och gamla förlegade kommunistiska lagar som reglerar ekonomin, säger Rafiee.

Dessutom är afghansk produktion konkurrenssvag.

– Kinesiska och pakistanska produkter är billiga och av så bra kvalitet att afghansk produktion inte kan konkurrera. Därför är folk tveksamma till att starta produktion.

Ibland motarbetas även de satsningar som görs. I juli beslutade statsförvaltningen i Kabul att industrier i huvudstadens västra utkanter, som kostat 20 miljoner dollar i investeringar, ska bort. De ska flyttas till Naghlu, långt öster om Kabul som är olämpligt ur säkerhetssynpunkt. Detta enligt den afghanska nyhetsbyrån Pajhwok Afghan News. De elva aktuella företags-

gen har kontrakt och avtal med staten och vad som kan ligga bakom beslutet i markspekulationens Kabul kan man fråga sig. Afghanistans handelskammare har protesterat högljutt, men statsförvaltningen har redan börjat riva fabriksanläggningarna.

De arbetslösas frustration kan lätt bli en gnista som utlöser våldsamheter. I slutet av maj var det upplopp i Kabul med bland annat nedbrända butiker och biståndskontor samt många döda och skadade. Den utlösande faktorn var att amerikanska soldater dödat ett antal personer vid en trafikolycka.

Upplopp i Kabul

– Upploppen började vid olycksplatsen, en plats som råkade vara samlingspunkt för daglönare. De som var där då hade inte fått arbete för dagen och de var redan frustrerade. Anledningen till att folk är frustrerade är missnöje med staten och den nuvarande situationen. Vi saknar också en demokratisk historia och har fått en plundringskultur under krigsåren. Folk har inte heller någon tradition av fredliga demonstrationer, säger Rafiee.

Men demonstrationerna och mobbens plundringar och mordbränder kan bara delvis förklaras av detta.

– De var delvis organiserade av nordalliansens kommandanter, som delade ut Massoudbilder och banderoller runt om i staden, säger Paul Barker.

Händelseförloppet har kartlagts, men inte ens i parlamentet törs man namnge dem som initierade upploppen och delade ut vapen till bland annat de barn och ungdomar i 12-15-årsåldern som sköt på gatorna och stormade Cares kontor.

– Hur kunde folk i helt olika delar av staden känna till det hela om det inte var organiserat? I Khair Khana, där olyckan skedde, var det äkta vrede bakom folkets agerande, men i de andra delarna av Kabul var det hela organiserat, säger en politisk observatör som av säkerhetsskäl vill förbli anonym.

Han, liksom många andra i Kabul, berättar att dyra bilar med svärtade fönster (typiska ”kommendantbilar”) dök upp på olika platser i staden och gav instruktioner och delade ut bilder av den framlidne ledaren Ahmed Shah ▶

► **Massoud och antiregeringsbanderoller.**

I vissa stadsdelar rusade den beväpnade mobben längs gatorna och attackerade alla fastigheter med skyltar med utländsk text och letade efter utlänningar att lyncha. En del västerlänningar fick gömma sig hos sina afghanska grannar för att rädda sig. På en del platser deltog även poliser som tagit av sig uniformerna och det talas om rent kriminella inslag.

Inte ens afghanerna går säkra

Även afghanska hem plundrades av milismän. Bland annat fick en gammal vän till undertecknad sitt hem plundrat när han var på jobbet och frun och barnen var hemma. En pickup lastade på allt som fanns i huset. Sedan körde plundrarna tillbaka till sitt eget hus och lastade helt öppet av allt och bar in det. Trots att alla vet vem som gjorde det har polisen, som inte sällan har ett förflutet inom mlisen, inte brytt sig om att utreda det inträffade.

Paul Barker lägger också skulden på säkerhetsstyrkorna.

– Var fanns tårgasen, gummikulorna och vattenkanonerna? Vad är meningen med säkerhetsstyrkor när de inte kan skydda biståndsorganisationer, diplomater och vanliga afghaner?

Aziz Rafiee säger att det måste till en ändring i mentaliteten.

– Folk attackerade sin egen egendom när de brände bilar och butiker och det kommer att få betalas av det afghanska folket, inte amerikanarna. Vi måste ändra på folks mentalitet till ett mer demokratiskt sätt att lösa problemen på. Den dåliga säkerhetssituationen och de ungas uppförande är inte bara statens ansvar, utan även det afghanska folkets och det internationella samfundets, liksom civilsamhällets organisationer. Vad säger föräldrarna till de barn som plundrade och kom hem med sitt byte? Är de hjältar eller tjuvar, undrar Aziz Rafiee.

– Vi måste hitta alternativ och lösningar på problemen. Ingen har gjort det och det saknas institutioner och kanaler för detta. Det borde utföras fältstudier för att hitta orsakerna till säkerhetsproblemen. Beror de på interna faktorer som har religiösa, politiska, etniska eller sociala orsaker? avslutar Aziz Rafiee. ■